

El doctor Jaume Ferran i Clua

Jaume Ferran i Clua

A finals de març van passar pel segon canal de T.V.E. el capítol n. 6 sobre la sèrie d'en Ramón y Cajal, capítol en el qual es representa l'epidèmia de còlera que va patir València l'any 1885 i l'arribada del doctor Ferran per tal de combatre-la. La cosa, en principi, no tindria massa transcendència si no fora pel tractament que es fa del doctor Ferran. Tal com va transcórrer el capítol, el doctor Ferran no queda massa ben parat: se'l presenta casi com un venedor d'ungüents amb poca base científica, ens donen una imatge grotesca de la seua personalitat i, el que és més important, com que la vacuna anticolèrica que ell pretenia aplicar no li merexia suficient garantia a Ramón y Cajal, T.V.E. silencia tot el que va passar en torn al doctor Ferran i la seua vacuna.

El que és més indignant de tota aquesta presentació que ens va donar T.V.E. és el vell sistema que utilitza per modificar personatges: callar els seus errors o defectes o bé omítr els mèrits dels altres. En aquest cas concret, no cal comentar els mèrits d'en Ramón y Cajal, però és evident que, com persona que era, també tindria els seus defectes i com científic no sempre ho encertaria tot, i en quant al doctor Ferran es silencien els seus mèrits i així s'estalvien comentar l'error d'en Ramón y Cajal al oposar-se a la vacunació dels valencians, error que, Ramón y Cajal mateix, s'encarregaria de reconèixer més tard.

El doctor Jaume Ferran i Clua, metge i bacteriòleg català, va nàixer a Corbera de Terra Alta l'any 1852 i moria a Barcelona en 1929. L'any 1884 l'ajuntament de Barcelona l'envia a estudiar l'epidèmia de còlera a Marsella i a Toló; en base al bacil del còlera descobert per Koch en 1883 i als mètodes de vacunació de Pasteur, va descobrir, amb la col·laboració del seu amic Innocent Paulí, una vacuna contra el còlera, publicant els seus resultats (cal remarcar que el primer a injectar-se la vacuna va ser ell i després la seua família). En apareixer el còlera a l'estat espanyol i incrementar-se al nostre país, alguns metges valencians, entre ells el doctor Amalio Gimeno y el doctor Candela, l'inviten a visitar València. La novetat de la

vacuna va fer que començaren a apareixer opositors a la vacunació; però mentre es discutia l'epidèmia de còlera s'estenia, i davant del perill d'una mortaldat elevada i animat pels doctors Gimeno, Candela, Garin, Pastor i d'altres, van fer decidir a Ferran per practicar vacunacions a gran escala. Alzira va ser la població on més entusiasme es va demostrar per rebre la vacuna. Però seguia discutint-se i ben prompte es va mesclar la passió, l'enveja i la por a lo nou per part d'un sector de la classe mèdica, aconseguint que el govern arribara a prohibir les vacunacions. La primera Comissió oficial encarregada d'estudiar la vacuna i els seus efectes va donar un informe prou favorable a Ferran, però l'hostilitat va anar en augment degut a un informe poc favorable fet per una comissió del govern francès i també per Ramón y Cajal. Però el temps va donar la raó al doctor Ferran i a tots aquells que defenien, l'any 1885, el seu procediment; en 1907 l'Académie des Sciences de París li va concedir el premi Bréant. Avui el procediment del doctor Ferran és reconegut com científic i ningú no li discuteix la glòria de l'invent, tal com va reconèixer, més tard, Ramón y Cajal.

Però el doctor Ferran encara va seguir treballant, i així en 1887 creava una vacuna contra el tifus i, poc més tard, una vacuna anti-ràbica que seguia l'anomenat "mètode suprainfensiu de vacunació" (mètode fundat per ell), que consisteix en la inoculació d'una gran quantitat de virus actiu per tal de provocar una reacció defensiva de l'organisme. En 1919 creava la vacuna anti-alfa contra la tuberculosi.

Fins ací l'objectiu ha segut reivindicar el nom d'una persona que va aportar el seu granet d'arena al progrés científic i que va ser injustament tractat pel citat programa de T.V.E., però hi ha un aspecte que fa que, com a natural d'Ondara, tinga més interès, si cal, en reivindicar el seu nom i és el fet que Ondara va ser l'únic poble de la comarca on el doctor Ferran va practicar la vacunació contra el còlera. En efecte, el doctor Ferran, després de les vacunacions d'Alzira, va baixar cap a Gandia i Dénia per prosseguir les vacunacions, però Dénia no la va acceptar i el doctor Ferran es va quedar a Ondara uns dies ja que ací si que es va acceptar la vacunació, obtenint uns bons resultats.

Segons lo disposat pel govern les experiències que s'havien de fer de la vacuna del doctor Ferran tindrien que fer-se en pobles no afectats per l'epidèmia i que estigueren voltats de pobles amb l'epidèmia; Ondara reunia aquest requisit, ja que Dénia, Benidoleig, Teulada, Sagra, Ràfol i Pego estaven invadits pel còlera i a Ondara encara no havia arribat pràcticament.

A més, com que a Ondara existien 275 persones que s'havien vacunat el 8 de juliol, el poble disposava de l'experiència de que les vacunes no eren perjudicials i proves, en certa mesura, de la seua acció preservativa, és per açó que el poble es va oferir per a ser camp de l'experiència oficial ja comentada.

Acceptat l'oferiment es va establir un cordó sanitari que impedia la comunicació entre Ondara i els pobles indicats; tot seguit el doctor Ferran i els seus ajudants van vacunar 1.205 persones entre el 9 i 10 d'agost. A continuació es va eliminar el cordó sanitari i els habitants d'Ondara van poder dedicar-se a collir raim per fer pansa junt a persones d'alguns dels pobles citats.

Un mes més tard encara no s'havia donat cap cas de còlera a Ondara, exceptuant a Francesc Martí i Martí que havia arribat a Ondara, procedent de Madrid, el dia 15 d'agost; però a Martí se'l va visitar donant-li l'alta el 21 d'agost.

De tot açó es va fer acta notarial el 7 de setembre de 1885 i signaren la veracitat de l'informe: els metges titulars de la vila Vicent Miralles i Barber i Enric Grustán i Perelló, l'alcalde Josep Bosch i Oliver, el jutge municipal Vicent Giner i Gadea, el rector Salvador Verdú i, donant fe de totes les firmes, el notari d'Ondara Blai Frasquet.

Consultat el registre parroquial he pogut comprovar que, en efecte, no va morir ningú de còlera després de la vacunació. Al llarg de tota l'epidèmia tan sols van morir a Ondara dues persones afectades pel mal: Vicent Ygorra i Giner, de 27 anys, el 24 de juny i Josep Font i Fornés, de 48 anys, el 27 de juny, aquest de "enfermedad sospechosa coleriforme".

Si he fet aquest comentari ha segut per tal d'eixir al pas d'una maliciosa informació de T.V.E.; també m'ha animat al comentari el fet de poder contribuir a que el poble d'Ondara conega, encara que siga mínimament, qui va ser el doctor Jaume Ferran i Clua, ja que, segurament, es van poder salvar de la mort a causa del còlera algunes persones del nostre poble gràcies a ell.

VICENT ORTUÑO